

Forfatter: Palladius, Peder

Titel: Peder Palladius' Danske Skrifter

Citation: Palladius, Peder: "Peder Palladius' Danske Skrifter", i Palladius, Peder: *Peder Palladius' Danske Skrifter*, udg. af Lis Jacobsen , H.H. Thiele, 1911-1926, s. 219. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-palladius04val-shoot-idm140034109534400/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Peder Palladius' Danske Skrifter

INDLEDNING.

I

I 1556 udgav Andreas Musculus sit kendte Skrift imod Bandedjævelen¹, en af de Djævle, der i Datidens paa alleslags Djævle (Aagerdjævel, Drikkedjævel, Horedjævel, Hosedjævel, Morddjævel, Spilledjævel) saa rige Tyskland synes at have været allermest udbredt².

Allerede samme Aar oversatte Palladius Musculus' Skrift, hvad der viser, at Bispen har ment, at der ogsaa her i Landet var stærk Trang til en kraftig Advarsel mod den svare Synd med Sværgeren og Banden.

Oversættelsen holder sig tæt til Originalen — kun med den nødtørftigste Lokalisering: naar det hos Musculus hedder, at den grusomme Last nu har indtaget „gantz Deutschland“, og at „die Deutsche sprache“ er spækket med syndige Eder, saa indsætter Palladius Danmarks Navn

¹ Originaludgavens Titel er: *Vom Gotslestern*. Derunder findes samme Træsnit som paa den danske Udgave, blot med Aarstallet 1556 i Stedet for 1557. Statsbibliotheket i Berlin har velvilligst laant mig et Exemplar af denne Udgave, som ikke findes paa noget dansk Bibliothek. Derimod har det kgl. Bibliothek i Kbh. en Udgave uden Aarstal med Titlen: *Wider den Fluchteuffel*, hvorunder ganske samme Træsnit som i Originalen. Denne Udgave er indbundet sammen med forskellige Djævleskrifter i Tryk fra 1561. Desuden findes paa d. kgl. Bibl. en Oktav-Udgave fra 1559, hvis Titel, der svarer til Overskriften ndf. S. 234, lyder: *Von dem vnchristlichen/ erschrecklichen/ vnd grawsamen Fluchen vñ Gotslestern/ Trewe vnd wolmeinende vermanung vnd warnung. D. Andreas Musculus*.

² Se det foran S. 15 anførte Skrift af Max Osborn om Djævlelitteraturen. Heri findes (S. 90 f.) en Skildring af Skrifter og Forordninger mod „Bandedjævelen“.

(se ndf. S. 236 L. 25 og 29); naar Musculus siger, at den gruselige Gudsbespottelse findes „bey vns allein“, saa oversætter Palladius „hoss oss oc vore naboer vdi Tyskland“ (S. 249 L. 36) o. s. fr. — Andre Afvigelser er, bortset fra de obligate tautologiske Omskrivninger, næsten alle af ufrivillig Art (se Noterne ndf. til S. 236 L. 1 ff., L. 33 f., 243, L. 17 f., 262 L. 9 ff.). — Ogsaa Bibelstederne er oversat ordret uden Hensyn til den autoriserede Oversættelse i Biblen 1550, se Noterne til S. 250 L. 30, 252 L. 11 og 13, 254 L. 24, 258 L. 29 og (især) til S. 263 L. 13¹.

Som Exempel paa Forholdet mellem Original og Oversættelse kan følgende Stykke, med dets mange Tautologier², anføres:

<i>Musculus' Text Bl. B 1^v.</i>	<i>Oversættelsen (ndf. S. 234).</i>
<p>Das aber nun eben diese zeit vorhanden/ vnd wir jetzunder in der selbigen sein/ vnd leben/ inn welcher das bild nicht allein auff thöner/ sonder gar auff kotichen füßen stehe/ aber nit inn die leng vnd ferne bestehen kan/ vnd ferner nichts zugewarten/ dann daß alles durch einander gehe/ sein wir inn dem/ alle semptlich vnd ein stimmig/ vnser eigen Propheten/ vnd vnser eigen vnglücks verkündiger vnd weissager/ schreien, klagen vnd sagen zu gleich/ die bößheit sey auffß höchste gestiegen/ alle vntugendt habe den höchsten grad erlanget/ Die Welt vormag noch kan nicht erger werden/</p>	<p>Men at lige den samme tid er nu faar haande/ och at wi ere oc leffue nu i den samme/ huor vdi det Billede³ staar icke alleniste paa Lierføder/ men aldels paa idel dreck oc skarn/ som kand icke bliffue fremdelis lenger bestaaende/ oc mand haffuer inted lenger ath tøffue eller forbide efter/ end ath alle ting skulle gaa til grunde/ oc falde i hul/ met huer andre/ Der vdi ere wi alle sammen/ met en røst til hobe vor egne Propheter/ som forkynde och Prophetere om vor egen wlycke/ robe oc skrige/ klage oc sige til lige/ at onskab er opstigit paa det alder høyeste/ alle wdygder haffue faat den høyeste grade oc sæde/ Verden formaa icke/ oc ey helder kand bliffue argere oc verre/</p>

¹ De af Palladius tilføjede Skriftsteder, der følger efter Musculus' Skrift, er derimod afskrevet efter Biblen 1550 (se Noterne til S. 270 L. 10 og 270 L. 17 og 23).

² fremhævet af Udg. i Citatet.

³ Talen er om Billedet i Nebukadnezars Drøm, Dan. 2. 31 ff.

Ligesom Palladius bevarer Originalens ordrige Stil, saaledes gengiver han nøje dens mange Sentenser og Billeder. Blot et enkelt Exempel. Det hedder hos Musculus, at Sværgeren og Banden er steget til en saadan Højde, „*dass nicht möglich ist/ das Gott wird lenger können zusehen/ er wird . . mit feusten müssen drein schlagen*“; dette oversætter Palladius: Synden er steget „*saa høyt oc saa gruselige/ at det er icke mueligt/ at Gud kand saa lenger see igennem fingre/ met mindre end hand slar der i met Neffuen*“ (ndf. S. 261 L. 5 ff.).

II.

Palladius indleder sin Oversættelse med et Forord, i hvilket han siger, at han har udgivet tre smaa Bøger mod Sværgeren og Banden, paa det, „at naar Rebet er tresnoet, da holder det snarest“. Disse tre Bøger er:

1) et Kvatern (♁: en lille Bog paa fire Dobbeltblade) paa Latin, uddraget af Musculus' Skrift, og tilskrevet den danske Præstestand paa Øvrighedens Befaling. Der kan ikke være Tvivl om, at dette Skrift er identisk med en lille Bog paa 8 Blade, der findes paa det kgl. Bibliothek, med Titlen: *Compendiolvm, in quo pessima & horrendissima jurandi & maledicendi consuetudo utcunque de-prædicari possit.*

Forordet lyder:

Parochis et ministris Ecclesiarum/ omnibus/ in his Daniæ et Noruegiæ Regnis.

Petrus Palladius.

S. P. D.

Cvpiť Magistratus noster hoc Compendiolvm/ per vos in primis vestro Populo vestrisque auditoribus/ contra horrendam iurandi et maledicendi consuetudinem/ adeoque summam nominis Dei blasphemiam/ assidue et diligenter proponi. Sperat enim/ hoc modo per Dei gratiam/ saltem aliquos/ a tam impiis iurationibus et diris execrationibus/ ad meliorem mentem/ reuocari posse. Proinde nostrum est diligentem operam dare/ summumque studium adhibere/ ne Magistratus noster piissimus vel quicquam in nobis desideret/ vel spe sua frustretur. In Christo Jesu foeliciter valetē/ Hafniæ 28 Augusti.